

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 11.11.2024
Nr.24/6-3

Atzinums par 2024. gada 23. oktobra iesniegumu par ziņu atsaukumu vai ziņu virsraksta precizējumu

2024. gada 23. oktobrī Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons (turpmāk tekstā arī – ombuds) ir saņēmis [...] (turpmāk – Iesniedzējs) iesniegumu (turpmāk – Iesniegums), kurā vērsta uzmanība uz to, ka *Vairākās ziņu platformas publicēja rakstu ar maldinošu virsrakstu:*

“Patversme sievietei neļauj adoptēt kaķi, norādot, ka "darbs viņai ir svarīgāks”;

“Darbs svarīgāks par mīluli? Patversme sievietei neļauj adoptēt kaķi”

“Darbs svarīgāks par kaķi? Sieviete sašutusi par adopcijas atteikumu no dzīvnieku glābēju biedrības”.

Iesniedzējs lūdz *visus sabiedriskos medijus ne vēlāk kā līdz 2024.gada 30.oktobrim veikt ziņu atsaukumu vai precizēt virsrakstu.*

Lai izvērtētu Iesniegumā norādīto, ombuds no 2024. gada 23. oktobra līdz 2024. gada 5. novembrim:

- iepazīnās ar Iesniegumā minētajām publikācijām ziņu portālos un to virsrakstiem;
- 2024. gada 25. oktobrī uzdeva precizējošus jautājumus Iesniedzējam, 2024. gada 25. oktobrī un 28. oktobrī saņēma atbildes uz tiem;
- 2024. gada 25. oktobrī uzdeva jautājumus VSIA “Latvijas Televīzija” (turpmāk – LTV) galvenajai redaktorei Sigitai Roķei un Latvijas vienotā sabiedriskā mediju portāla Lsm.lv

(turpmāk – Lsm.lv) redaktorei Martai Ceravai un 2024. gada 7. novembrī saņēma atbildes uz tiem.

Izvērtējot Iesniegumu, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

konstatē:

[1] Iesniegumā ir vērsta uzmanība uz trīs publikācijām interneta portālos un to virsrakstiem:

- 1) 2024. gada 19. oktobrī Latvijas sabiedrisko mediju vienotajā portālā Lsm.lv publicētajam rakstam “Darbs svarīgāks par kaķi? Sieviete sašutusi par adopcijas atteikumu no dzīvnieku glābēju biedrības” (skat. <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/vide-un-dzivnieki/19.10.2024-darbs-svarigaks-par-kaki-sieviete-sasutusi-par-adopcijas-atteikumu-no-dzivnieku-glabeju-biedribas.a572874/>). Atzinuma sagatavošanas laikā ir mainīts publikācijas virsraksts un tā aktuālā redakcija ir “Sieviete sašutusi par adopcijas atteikumu no dzīvnieku glābēju biedrības (precizēts)”;

Šī publikācija ir LTV programmā “LTV1” 2024. gada 16. oktobrī raidījumā “4.studija” pārraidītā sižeta “Kāpēc neatdeva kaķi? Vai tiešām dzīvnieku aizsardzības biedrībā nevis veicina adopciju, bet meklē iemeslus, lai to nepieļautu?” apraksts (skat. <https://replay.lsm.lv/lv/ieraksts/ltv/339711/4-studija-kaku-adopcija-un-ligatnes-publika-pirts>, sižets sākas no 18:26 min.);

- 2) 2024. gada 19. oktobrī portālā apollo.lv publicētajam rakstam “Darbs svarīgāks par mīluli? Patversme sievietei neļauj adoptēt kaķi” (skat. <https://www.apollo.lv/8118332/video-darbs-svarigaks-par-miluli-patversme-sievietei-nelauj-adoptet-kaki>). 2024. gada 23. oktobrī raksta virsrakstā ir veiktas izmaiņas un tā aktuālā redakcija ir “Darbs svarīgāks par mīluli? Biedrība sievietei neļauj adoptēt kaķi”;
- 3) 2024. gada 20. oktobrī portālā tvnet.lv publicētajam rakstam “Patversme sievietei neļauj adoptēt kaķi, norādot, ka “darbs viņai ir svarīgāks”” (skat. <https://www.tvnet.lv/8118552/video-patversme-sievietei-nelauj-adoptet-kaki-noradot-ka-darbs-vinai-ir-svarigaks>). Atzinuma sagatavošanas laikā ir mainīts publikācijas virsraksts un tā aktuālā redakcija ir “Sieviete sašutusi par adopcijas atteikumu no dzīvnieku glābēju biedrības”.

Savā 2024. gada 25. oktobra vēstulē Iesniedzējam ombuds norādīja, ka tā kompetencē ir vērtēt LTV sižetu raidījumā “4.studija” un attiecīgās publikācijas Lsm.lv atbilstību Sabiedrisko

elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma (turpmāk – SEPLPL) 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām, bet vērtēt redakcionālo vadlīniju un mediju ētikas pārkāpumus interneta portālu apollo.lv un tvnet.lv publikācijās ir šo portālu izdevēja SIA "TVNET GRUPA" kompetence. Ombuds savā vēstulē Iesniedzējam ieteica par iespējamiem mediju ētikas pārkāpumiem šajās publikācijās vērsties biedrībā “Latvijas Mediju ētikas padome”.

Vēstulē Iesniedzējam ombuds uzdeva precizējošus jautājumus un saņemtās atbildes uz tiem liek konstatēt, ka Iesniedzējam ir iebildumi gan pret Lsm.lv publicētā raksta virsrakstu, gan pret raidījuma “4.studija” sižeta saturu.

[2] Iesniedzēja pretenzijas pret Lsm.lv publicēto rakstu un raidījuma “4.studija” sižetu, apkopojot Iesniegumā un ombuda sarakstē ar Iesniedzēju norādīto, ir šādas:

- 1) Publikāciju virsraksti satur maldinošu informāciju gan par Dzīvnieku aizsardzības biedrību “9Dzīvības”, gan par iemesliem, kāpēc potenciālajai adoptētājai tika atteikta kaķa adopcija:
 - Dzīvnieku aizsardzības biedrība “9Dzīvības” publikāciju virsrakstos kļūdaini tiek dēvēta par “patversmi”;
 - adopcija tika atteikta *potenciālās adoptētājas attieksmes dēļ nevis darba dēļ [..] un nav saistīti ar adopcijai atteikumu dēļ tā, ka darbs ir svarīgāks par dzīvnieku, kā to maldinoši un pat nomelnojoši savu rakstu virsrakstos norāda sabiedriskie mediji, tādējādi metot ēnu uz brīvprātīgo glābēju darbu. [..] Nepatiess ir virsraksts, kas rada sabiedrības viedokli, par to, ka tikai bezdarbnieks var pretendēt uz kaķi.*

Savā 2024. gada 25. oktobra atbildē uz ombuda vēstuli Iesniedzējs lūdz veikt izmaiņas publikāciju virsrakstos, *izsakot tos šādās redakcijās: "Dzīvnieku aizsardzības biedrība atteica adopciju potenciālās adoptētājas attieksmes dēļ"* .

- 2) Biedrības pārstāves teiktais *"ja darbs ir svarīgāks"* tika izrauts no konteksta un sižetā aizņemtība darbā ir pasniegta kā noteicošais iemesls (arguments) adopcijas atteikumam, akcentējot izvēles starp kaķi un darbu nepieciešamību publikāciju virsrakstos:
 - *Tas, ka dzīvniekam adopcija tika atteikta, jo cilvēkam svarīgāks ir darbs, ir izrauts no konteksta. Ja cilvēkam nav laika atbraukt pakaļ dzīvniekam, tad minētais rada šaubas par to, vai dzīvnieks vispār ir vajadzīgs (detalizēta argumentācija izklāstīta sūdzībā). Šāds virsraksts rada sabiedrības viedokli par to, ka biedrība adoptē kaķus tikai bezdarbniekiem,*

kas ir maldinoši un ceļ neslavu.

- *Sižetā ir uzsvars uz maldīgu uzskatu, ka strādājošs cilvēks nevar adotēt dzīvnieku (sīkāk norādīts pretenzijā). Kā dzirdams sižeta 3:00 min [...] žurnālists pasaka diezgan skaidri **"Galvenais iemesls, kāpēc tika atteikta adopcija, ir biedrības pamatojums, ka cilvēkam darbs ir svarīgāks par kaķi"**.*
 - *Tieši no šāda aplama argumenta, kas izskatējies televīzijā, ziņās un tagad arī soctīklos, sabiedrībā tagad valda šāds maldīgs priekšstats. Kā jau minējām, patiesie iemesli žurnālistam tika izskaidroti, kā arī parādīta un pārsūta sarakste ar personu, kurai tika atteikta adopcija.*
- 3) Sižets neatspoguļo pilnībā komunikāciju starp potenciālo adoptētāju un dzīvnieku aizsardzības biedrību. Adopcijas pretendente intervijā žurnālistam izsaka apgalvojumus par plānotajiem kaķa pagaidu uzturēšanās apstākļiem ofisā, kurus tā nav izklāstījusi komunikācijā ar biedrības pārstāvjiem:
- *Gan intervijas laikā, gan arī pirms intervijas "4.studija" žurnālistam tika uzrādīta WhatsApp sarakste ar sievieti, kurai tika atteikta kaķēna adopcija (pievienojam arī pielikumā). Intervijas laikā, neveicot ierakstu, žurnālistam tika paskaidrots, ka potenciālā adoptētāja **neko nav minējusi nedz par ūdens/barības nodrošināšanu, nedz iespējam nokārtoties ofisa telpā** [izcēlums mans – E.A], un šāda dzīvnieka pārvadāšana kopumā (sākumā uz ofisu, tad uz mājām) [...] ieskatā nav humāna un varētu norādīt uz personas sliktu attieksmi pret dzīvnieku perspektīvā, kas arī bija patiesais iemesls adopcijas atteikumam.*
 - *(..), persona (kurai tika atteikta adopcija) **intervijās laikā sniedza maldīgu informāciju, proti, to, ka nodrošinās kaķim ofisā ēst, dzert, nokārtoties** [izcēlums mans – E.A]. Savukārt, žurnālistam tika uzrādīta Watsap sarakste, kurā par to nekas nav minēts, kā arī paskaidroti atteikuma motīvi. Ja LSM vēlējās izveidot patiesu sižetu, tad vajadzēja publicēt arī pilnu saraksti. Tādējādi neobjektivitāte šajā gadījumā varētu attiekties gan uz personu, gan žurnālistu. (..), pats sižets ir jauks, bet tas virsraksts ir aplams.*
- 4) Sabiedriskajiem medijiem tiek izteikti pārmetumi informācijas pasniegšanas tendenciozitātē un neitralitātes neievērošanā, ka, izklāstot konflikta situāciju starp biedrību un potenciālo adoptētāju, žurnālisti ir nostājušies adopcijas pretendentes pusē:
- *Saprotam, ka sabiedriskiem medijiem popularitātes celšanas nolūkā ir izdevīgi sagrozīt faktus, jo tieši provocējoši, skaļi virsraksti iemanto vislielāko popularitāti sabiedrībā,*

tomēr sagrozīt faktus (turklāt tik sensitīvā jomā kā ielas dzīvnieku glābšana) neatbilst nedz sabiedrisko mediju darbības principiem kopumā, nedz arī sabiedrisko mediju pienākumam nostāties vispārpieņemto humāno vērtību pusē nevis tieši pretēji – nomelnot dzīvnieku glābšanas organizāciju, ceļot tās neslavu ar maldinošiem virsrakstiem.

- *[..] ir tostarp neizpratnē, kādēļ sižets ir izveidots par labu konkrētai personai, nevis atainojot visus lietas apstākļus?*
- *Saprotam, ka LSM un 4studija sižētā negribēja mest ēnu uz savu skatītāju, bet, kādēļ tika pieņemts lēmums mest ēnu uz brīvpatīgiem glābējiem, publicējot šādu virsrakstu, kuru pēcāk transformēja citi mediji ?*

Iesniegumā Iesniedzējs lūdz **visus sabiedriskos medijus ne vēlāk kā līdz 2024.gada 30.oktobrim veikt zīnu atsaukumu vai precizēt virsrakstu.** Pretējā gadījumā [..] [Iesniedzējs – E.A.] vērsīsies tiesībsargājošās iestādēs.

Savukārt 2024. gada 28. oktobra atbildē uz ombuda vēstuli Iesniedzējs lūdz izņemt no sižeta šo aplamu argumentu ***"Galvenais iemesls, kāpēc tika atteikta adopcija, ir biedrības pamatojums, ka cilvēkam darbs ir svarīgāks par kaķi"*** vai arī dzēst pašu sižetu, ja tas nav iespējams.

[3] Iesniedzējs pamato savu Iesniegumu un tajā izvirzītās prasības, atsaucoties uz:

1) SEPLPL 3. panta trešo daļu:

“Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi savas programmas un pakalpojumus veido atbilstoši augstām ētikas un kvalitātes prasībām, nodrošinot žurnālistikas izcilību un ievērojot visaugstākos starptautiskos profesijas un kvalitātes standartus.”

2) SEPLPL 18. panta otro daļu:

“Jebkura persona var vērsties pie sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda ar iesniegumu, lūdzot izvērtēt sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un iepriekš sniegto pakalpojumu atbilstību šā panta pirmajā daļā minētajiem dokumentiem. Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda lēmums iesnieguma iesniedzējam nav saistošs un nav nedz apstrīdams, nedz pārsūdzams.”

3) Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālajās vadlīnijās aprakstīto sabiedrisko mediju redakcionālo vērtību *Patiesums*:

“Sabiedrības tiesības saņemt patiesu informāciju nosaka visus sabiedrisko mediju darba aspektus. Tiekšanās pēc patiesības un tās atklāšana ir profesionālas žurnālistikas galvenais mērķis. Tas

nodrošina auditorijas uzticēšanos sabiedriskajiem medijiem.”

- 4) Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālajās vadlīnijās noteikto sabiedrisko mediju darbības profesionālo principu *Precizitāte*:

“Sabiedriskie mediji sniedz pārbaudītu un iespējami precīzu informāciju, tie nedrīkst apzināti maldināt auditoriju, sagrozīt vai izdomāt faktus. Ja par kādas informācijas precizitāti ir šaubas, tas ir skaidri jānorāda.”

- 5) Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālajās vadlīnijās noteikto sabiedrisko mediju darbības profesionālo principu *Objektivitāte*:

“Sabiedriskie mediji satura izklāstā balstās uz faktiem, izmanto informāciju, kas palīdz saprast kontekstu, un gādā, lai izskan tematam, žanram vai raidījuma formātam būtiskie argumenti un viedokļi. [...] Sabiedriskie mediji skaidri un nepārprotami nostājas demokrātisko, cilvēktiesību un vispārpieņemto humāno vērtību pusē. Veidojot saturu, sabiedriskie mediji nepārstāv nekādas citas intereses kā vienīgi sabiedrības intereses zināt patiesību par notikumiem, kas tiem varētu būt svarīgi un interesanti.”

- 6) Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju raidījuma un cita satura veidošanai 2. apakšpunktā *Darbs ar informācijas avotiem* noteikto:

“[...] Ja ir šaubas par informācijas precizitāti, piemēram, ziņojot par sarežģītiem jautājumiem, kas prasa specifiskas zināšanas, žurnālists vēlreiz sazinās ar intervēto cilvēku un pārliecinās par informācijas korektumu. Tāpat žurnālists respektē un ņem vērā intervētā cilvēka vēlmi labot viņa pausto kļūdaino informāciju. [...] Žurnālistam ir jāpārbauda arī informācija, kura ir bijusi iepriekš publicēta. Citos medijos vai sociālās tīklošanās platformās publicēto informāciju var izmantot tikai tad, ja avots ir uzticams un ir pamats informāciju uzskatīt par patiesībai atbilstošu. Ja šī informācija var celt neslavu vai aizskart privātumu, LTV, LR un LSM.LV žurnālistu pienākums ir pirms publicēšanas to pārbaudīt.”

- 7) Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju raidījuma un cita satura veidošanai 10. apakšpunktā *Kļūdu labojumi* noteikto:

“Sabiedriskie mediji nevairās atzīt, ja saturā ir bijušas kļūdas. Kļūdas tiek labotas, cik ātri tas ir iespējams. Žurnālists un struktūrdaļas vadītājs vienojas par atbilstošāko kļūdas labošanas veidu ēterā, interneta vietnē un citos kanālos.”

- 8) kā arī vēršot uzmanību uz to, *ka par nesalavas celšanu ir paredzēta Kriminālatbildība saskaņā*

ar Krimināllikuma 157.pantu:

“Neslavas celšana. [...] (2) Par neslavas celšanu masu saziņas līdzeklī — soda ar īslaicīgu brīvības atņemšanu vai ar probācijas uzraudzību, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu.”

Ombuds savā 2024. gada 25. oktobra vēstulē informēja Iesniedzēju, ka nav tiesīgs lūgt sabiedrisko mediju redakcijas veikt izmaiņas vai dzēst sižetus. Saņemot iesniegumu par iespējamiem pārkāpumiem sabiedrisko mediju saturā, ombuds var ieteikt veikt izmaiņas, balstoties savā atzinumā. Savukārt, lai sagatavotu atzinumu, ombudam ir jāiepazīstas ar abu pušu argumentiem. Ombuds vēstulē izteica paredzējumu, ka atzinuma sagatavošanai ir nepieciešams vairāk laika, nekā Iesniedzēja norādītie termiņi ziņu atsaukumam vai virsrakstu precizēšanai.

[4] LTV galvenā redaktore Sigita Rože savā 2024. gada 7. novembra atbildes vēstulē, atbildot uz ombuda uzdoto jautājumu par virsraksta izvēles redakcionālo pamatojumu, sniedz šādu atbildi:

Virsraksta izvēles princips jebkurai publikācijai ir ļaut lietotājam saprotamā, īsā un viegli uztveramā formā saprast, kādas problēmas, situācijas, izmaiņas vai paziņojumi ir apskatīti šajā publikācijā. Virsrakstu no šī viedokļa koleģiāli apsprieda vairāki LSM redaktori, vērtējot, vai šāds virsraksts atspoguļo “4.studijas” sižeta būtību. Sižetā izskanēja “9 dzīvības” pārstāves Jekaterinas Trofimovas skaidrojums par to, kā vērtē potenciālā dzīvnieka adoptētāja piemērotību un spēju rūpēties par dzīvnieku: "Un šeit man arī ir jautājums – vai jums ir pietiekoši daudz laika, ko veltīt tam kaķītim, vai jūsu prioritāte ir darbs?" norādīja dzīvnieku aizsardzības biedrības "9 dzīvības" pārstāve Jekaterinas Trofimovas. Līdz ar to virsraksta pirmā daļa formulēta kā jautājums, ko uzdeva biedrība un kas ir biedrības un potenciālās adoptētājas strīda būtība, par kuru abām pusēm viedokļi atšķiras.

[5] Iesniegumā minētās Lsm.lv 2024. gada 19. oktobra publikācijas virsraksts ir “Darbs svarīgāks par kaķi? Sieviete sašutusi par adopcijas atteikumu no dzīvnieku glābēju biedrības”.

Atzinuma sagatavošanas laikā publikācijas virsraksts ir ticis precizēts un tā aktuālā redakcija ir “Sieviete sašutusi par adopcijas atteikumu no dzīvnieku glābēju biedrības (precizēts)”.

Publikācijai pievienotā video sižeta nosaukums ir “Vai tiešām dzīvnieku aizsardzības biedrībā nevis veicina adopciju, bet meklē iemeslus, lai to nepieļautu?”

LTV1 2024. gada 16. oktobra raidījuma “4.studija” nosaukums ir “Kaķu adopcija un Līgatnes publiskā pirts”. Raidījuma sižetu rakstiskajā pieteikumā sižets par kaķu adopciju tiek pieteikts ar jautājumu “Vai tiešām dzīvnieku aizsardzības biedrībā nevis veicina adopciju, bet meklē iemeslus, lai to nepieļautu?”. Raidījuma ievadā, piesakot sižetus, ekrānā ir redzams rakstisks jautājums

“Kāpēc neatdeva kaķi”, aizkadra balsij uzdodot jautājumu “Vai tiešām dzīvnieku aizsardzības biedrībā nevis veicina adopciju, bet meklē iemeslus, lai to nepieļautu?”

[6] Iesniegumā norādīta LTV 2024. gada 16. oktobra raidījuma “4.studija” sižeta “Kāpēc neatdeva kaķi? Vai tiešām dzīvnieku aizsardzības biedrībā nevis veicina adopciju, bet meklē iemeslus, lai to nepieļautu?” publikācija Lsm.lv 2024. gada 19. oktobrī.

Sižeta tapšanas pamatā ir kādas skatītājas pieredze, kura vēlējusies adoptēt dzīvnieku aizsardzības biedrības "9Dzīvības" aprūpē esošu kaķi, taču adopcijas procesā nav spējusi vienoties ar biedrības pārstāvjiem un adopcija nav notikusi. Adopcijas pretendente uzskata, ka kaķa adopcijas atteikums ir rezultāts tam, ka viņa nav varējusi paņemt kaķi biedrības pārstāvei vēlamā laikā, savukārt piedāvājums paņemt kaķi pusdienas pārtraukumā, ļaujot tam laiku līdz darba dienas beigām pavadīt adoptētājas pretendentes darba vietā, ir ticis noraidīts kā nehumāna rīcība pret dzīvnieku un adopcija atteikta, jo tas it kā liecina, ka biedrības vērtējumā adopcijas pretendentei “darbs esot svarīgāks par kaķi”.

[..] savukārt argumentē, ka atteikuma iemesls ir nevis adopcijas pretendentes darbs, bet gan viņas nepieņemamā attieksme pret adopcijas procesu, uz kuru norāda vēlme turēt kaķi 3-4 stundas ofisā bez pienācīgas aprūpes iespējām.

Sižeta struktūru veido vairāku intervēto personu sniegtā informācija:

- līdz sižeta 00:30 sekundei aizkadra balss un LTV žurnāliste Sendija Burka apraksta šī notikuma priekšvēsturi un kontekstu;
- no 00:31 līdz 03:07 sižetu veido žurnālistes intervija ar adopcijas pretendenti, kurā tā vai nu tieši vai aizkadra balss pārstāstā izklāsta savu versiju par notikušo komunikāciju ar biedrības pārstāvjiem, t.sk. no 01:40 līdz 03:07 ir dzirdama adopcijas pretendentes versija par to, kāpēc adopcijas process nav izdevies, kura noslēdzas ar aizkadra balss apgalvojumu *galvenais iemesls, kāpēc tika atteikta adopcija, ir biedrības pamatojums, ka **cilvēkam darbs ir svarīgāks par kaķi*** [izcēlums mans – E.A.]. No 02:29 līdz 02:35 kadrā ir redzama WhatsApp sarakste starp biedrību un adopcijas pretendenti (ar aizkrāsotiem adopcijas pretendentes komentāriem), kura ir iesniegta arī Iesnieguma pielikumā (pilnā, neaizkrāsotā versijā) un ir vienīgais dokumentālais apliecinājums komunikācijas norisei starp biedrību un adopcijas pretendenti;
- no 03:07 līdz 03:29 dzīvnieku aizsardzības biedrības "9 dzīvības" pārstāve Jekaterina Trofimova izklāsta savu redzējumu par nenotikušo kaķa adopciju, kurš noslēdzas ar vārdiem *un šeit man arī ir jautājums – vai jums ir pietiekoši daudz laika, ko veltīt tam kaķītim, vai **jūsu prioritāte ir darbs*** [izcēlums mans – E.A.]?

- sižeta turpinājumā no 03:30 līdz 04:24 aizkadra balss pamīšus ar LTV1 raidījuma “Ķepa uz sirds” producenti Inesi Kreicbergu sniedz skaidrojumu kritērijiem, kas nosaka lēmumu atdot vai neatdot adopcijai mājdzīvnieku;
- no 04:25 līdz 04:34 aizkadra balss sniedz informāciju par dzīvnieku aizsardzības biedrību "9 dzīvības", kas noslēdzas ar vārdiem *Mūsu skatītāja ir neizpratnē, kāpēc viņai atteica kaķēna adopciju, tādējādi radot aizdomas, ka biedrība dzīvnieku adoptēšanā nemaz nav ieinteresēta* [izcēlums mans – E.A.], kam seko adopcijas pretendentes teiktais (04:45 – 04:49) *Varbūt tas tiešām saistīts ar to finansiālo pusi, kas varbūt ir izdevīgi kādam* [izcēlums mans – E.A.];
- sižeta turpinājumā intervija (04:50 – 05:11) ar dzīvnieku aizsardzības biedrības "9 dzīvības" vadītāju Žannu Tamu šādas aizdomas noraida, informējot par to, ka biedrība nesaņem ne pašvaldības, ne valsts atbalstu un tiek finansēta tikai no ziedojumiem. Sižets turpinās ar “Ķepa uz sirds” producentes skaidrojumu par to, kādiem mērķiem līdzīgas organizācijas izmanto iegūtos ziedojumus, kā arī ar biedrības vadītājas sniegto informāciju par biedrības sabiedriskā labuma statusu;
- no 05:42 līdz 06:03 sižets atgriežas pie jautājuma par adopcijas atteikšanas kritērijiem, kas tiek papildināts ar biedrības pārstāves Jekaterinas Trofimovas stāstījumu (06:04 – 06:24) par to, kādas darbības ir nepieciešams veikt no ielas paņemtu kaķu socializēšanas procesā. Aizkadra balss sniedz informāciju, ka biedrība rūpējas tikai par kaķiem, kas paņemti no ielas. No 06:25 līdz 06:29 brīvpriekšējā Linda Katrīna Vrubļevska stāsta, ka viņa brīvpriekšīgi dod kaķiem pagaidu mājas savās mājās un vēlas, lai adoptētāji izturētos pret kaķiem ar tādu pat mīlestību kā viņa;
- sižeta turpinājumā (07:15- 07:58) balss aiz kadra, Linda Katrīna Vrubļevska un Inese Kreicberga skaidro adopcijas procesa sarežģītumu, kas nosaka to, ka nereti mājdzīvnieku tīkotāji tā vietā, lai adoptētu ielas kaķi, nopērk mājdzīvnieku pēc sludinājumu portālos atrodamiem piedāvājumiem;
- noslēgumā (07:59) sižets atgriežas pie neveiksmīgā adopcijas mēģinājuma un aizkadra balss informē *Pēc diezgan neskaidrā adopcijas atteikuma mūsu skatītājai radusies sajūta, ka viņa ir nonākusi adoptētāju melnajā sarakstā, kurai neviena biedrība vai patversme vairs kaķīti nedos. Biedrības “9dzīvības” pārstāve to ne apstiprina, ne noliedz.* Biedrības pārstāves Jekaterinas Trofimovas turpinājumā teiktais (08:15 – 08:34) drīzāk apstiprina, nekā noliedz šo pieņēmumu;
- sižets noslēdzas (08:35 – 08:51) ar aizkadra balss teikto: *šajā gadījumā atteikuma pamatā bija nespēja vienoties par laiku* [izcēlums mans – E.A.], *kad kaķis satiktos ar jauno saimnieci. Tagad jāgaida brīdis, kad īstais kaķis pie mūsu skatītājas atnāks vienā vai citā veidā. Varbūt*

uz ielas pieglaudīsies pie kājas un teiks – ņem mani mājās.

Izvērtējot konstatēto, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

secina:

[7] Par LTV sižetu 16. oktobra raidījumā “4.studija”.

LTV raidījuma “4.studija” 16. oktobra sižeta “Kāpēc neatdeva kaķi? Vai tiešām dzīvnieku aizsardzības biedrībā nevis veicina adopciju, bet meklē iemeslus, lai to nepieļautu?” centrā ir konflikts starp dzīvnieku aizsardzības biedrības “9Dzīvības” pārstāvi un potenciālo kaķa adoptētāju. Šis konflikts veido kontekstu, kurā sižeta veidotāji risina sabiedriski nozīmīgu tēmu par uz ielas pamestiem un klaiņojošiem dzīvniekiem, par organizācijām, kuras brīvprātīgi cenšas šo problēmu risināt, uzņemoties ielas dzīvnieku aprūpi un jaunu māju meklēšanu, kā arī par lēmuma – iegādāties mājdzīvnieku – nopietnību un tām prasībām, kādas tiek izvirzītas potenciālajiem mājdzīvnieku adoptētājiem. Sižetu bagātina LTV raidījuma “Ķepa uz sirds” producentes komentāri, kas ļauj skatītājiem pašiem izvērtēt abu konfliktā iesaistīto pušu argumentus un izdarīt secinājumus, kuros jautājumos kādai no pusēm var piekrist, bet kuros – ne.

Lai arī tā nav bijusi sižeta veidotāju iecere, sižets savā būtībā ir par neprasmi konstruktīvi sarunāties citam ar citu, sasniegt abpusēji pieņemamu vienošanos, un šī neprasme sarunāties un sarunāt, balstās nespējā veidot konstruktīvas attiecības – sadarboties citam ar citu. Šādu sadzīvisku konfliktu atspoguļojumā svarīga ir žurnālistu spēja auditorijai sniegt fokusētu skaidrojumu pretrunu būtībai, atlasot būtiskāko un konteksta izpratnei nepieciešamāko informāciju un interpretējot to no neitrālām pozīcijām.

[8] Par publikāciju virsrakstiem un pretstatījumu “darbs vai kaķis”.

Iesniedzēja norādītie pārmetumi par biedrības nosaukšanu sabiedrisko mediju virsrakstos par “patversmi” nav attiecināmi uz publikāciju sabiedrisko mediju portālā Lsm.lv, kura virsrakstā, pievienotajā video sižetā un tā aprakstā Dzīvnieku aizsardzības biedrības nosaukšanai konsekventi tiek lietots apzīmējums “biedrība”, terminu “patversme” lietojot vienīgi kā kopēju apzīmējumu visām organizācijām, kas nodarbojas ar dzīvnieku aprūpi, no kurām liela daļa ir patversmes, kas izmitina dzīvniekus savās telpās.

Publikācijas sākotnējā virsrakstā iekļautais intriģējošais jautājums – *Darbs svarīgāks par kaķi?* – var radīt iespaidu, ka adopcijas pretendente ir tikusi nostādīta dilemmas priekšā, liekot izvēlēties starp kaķi un darbu. Tomēr, noskatoties sižetu, neapstiprinās pieņēmums, ka adopcijas

pretendentes aizņemtība darbā ir bijis īstais arguments adopcijas atteikums. Lai vai kā, dzīvnieku aizsardzības biedrības pārstāves intervijā izteiktais retoriskais jautājums – *vai jums ir pietiekoši daudz laika, ko veltīt tam kaķītim, vai jūsu prioritāte ir darbs* – un tā pārformulējums jautājumā – *Darbs svarīgāks par kaķi?* – ir kļuvis par sižeta un tam sekojošo publikāciju vadmotīvu.

Ir saprotams, kāpēc adopcijas pretendente ir bijusi ieinteresēta adopcijas atteikumu interpretēt tieši šādā veidā. Šāda iedomāta dilemma, kā nepieciešamība izvēlēties starp kaķi un darbu, pamato adopcijas pretendentes sašutumu, un spēj raisīt līdzīgu sašutumu un secīgi – līdzjūtīgu attieksmi raidījuma skatītājos. Taču pārmērīgi ekspluatējot sižetā intriģējošo pretstatījumu “kaķis vai darbs”, tā autori ir radījuši [...] iespaidu, ka sižeta radošā komanda ir akceptējusi adopcijas pretendentes interpretāciju notikušajam un piekrīt tam. Tas ir licis [...] ieņemt aizsardzības pozīcijas, bet labākais aizsardzības veids ir uzbrukums – šajā gadījumā nevis konflikta pretējai pusei, bet gan medijam, kurš par šo konfliktu ir pavēstījis plašākai sabiedrībai, pārmetot tam maldināšanu, neprecizitāti, neobjektivitāti, apšaubot žurnālistu rīcības motīvus un to atbilstību profesionālajiem standartiem.

[9] Par žurnālistu objektivitāti un neitralitāti.

Vēstot par šāda veida konfliktiem, žurnālistu uzdevums ir maksimāli ievērot neitralitāti pret abām konfliktā iesaistītajām pusēm, kas ļautu sniegt objektīvu un precīzu situācijas aprakstu, nevērtējot un netiesājot – kurai no pusēm ir taisnība, jo taisnība visbiežāk būs abiem un nevienam vienlaicīgi. Neitralitāti un objektivitāti palīdz saglabāt dziļāka izpratne par konflikta iemesliem, nepaļaujoties uz virspusējiem secinājumiem, ka konkrētajā gadījumā viena puse jūtas diskriminēta kā strādājoša persona, bet otra puse pārmet “pareizās attieksmes” trūkumu.

Šajā gadījumā ir saskatāms “attieksmju konflikts”, kurā pusēm abpusēji nav bijusi pieņemama pretējās puses paustā attieksme, respektīvi, puses no sākta gala “nav iepatikušās” viena otrai. Šī savstarpējā nepatika kulminējās nespējā vienoties par kaķa paņemšanas laiku, taču tā, visticamāk, izveidojās jau sākotnējā pušu komunikācijā kā savstarpējo attiecību nesaskaņotība:

- adopcijas pretendente pamatoti ir ieņēmusi dominējošu varas pozīciju pret biedrību, ko ir iespējams pamatot gan ar to, ka viņa ir šīs biedrības “kliente” un visiem zināms, ka “klientiem vienmēr ir taisnība”, gan saistībā ar to, ka viņa izdara biedrībai pakalpojumu, paņemot kaķi no viņu aprūpes un par to vēl ziedojot biedrībai kādu naudas summu, kā arī vēl ar to, ka viņa ir nodarbināta un aizņemta persona, kamdēļ biedrībai būtu jāpielāgojas viņas iespējām un ne otrādi. Pilnībā pamatota pozīcija, no kuras ir tiesības pieprasīt, lai viss būtu tā, kā prasītājs vēlas;

- biedrība tikpat pamatoti ir ieņēmusi līdzīgu varas pozīciju pret adopcijas pretendenti, kas pamatojas tajā apstākļi, ka kaķis pieder viņiem un viņi ir tiesīgi noteikt jēlkādas prasības adopcijas pretendentiem, izvērtēt to piemērotību kaķa adopcijai, ka viņi brīvprātīgi un bez atlīdzības veic šo darbu un tāpēc ir pelnījuši atzinību un pozitīvu novērtējumu, bet adopcijas pretendentiem ir jāpielāgojas viņu ierobežotajām iespējām. Arī pilnībā pamatota pozīcija, kurai var tikai kaut ko lūgt, bet ne pieprasīt.

Abām pozīcijām ir pamatojums, taču šādu pozīciju starpā nav iespējama konstruktīva komunikācija kā savstarpēja vienošanās par risinājumu, kurš būtu atbilstošs abu pušu interesēm. Vienīgais iespējamais attiecību veids šāda pušu pozicionējuma gadījumā ir savstarpēja cīnīšanās, centieni pierādīt – kuram ir “taisnība”. Lai medijs netiktu izmantots šajā cīņā kā instruments, žurnālistiem ir jāapzinās konflikta būtība un jārikojas atbilstoši tai.

Ironiskā veidā šeit žurnālistu darbā var palīdzēt Latvijas sabiedrisko mediju kara un konfliktu žurnālistikas vadlīnijās formulētais princips *Neitralitāte un precizitāte*, kas cita starpā nosaka, ka *Skatītājiem, klausītājiem un lasītājiem ir skaidri jāsaprot, kas no demonstrētā/ saturā minētā veidots ar žurnālistu spēkiem un kas attiecas uz aculiecinieku, dalībnieku vai citu avotu sniegto informāciju.*

Maldinošu iespaidu sižeta skatītājam var radīt tas apstākļi, ka aizkadra balss pamīšus gan atstāsta adopcijas pretendentes viedokli, gan žurnālistu fiksētos faktus un viedokļus. Nespējot atšķirt, kurā gadījumā tiek pausts iesaistītās personas, bet kurā – radošās komandas viedoklis, var rasties iespaids, ka adopcijas pretendente un žurnālisti atrodas vienotās pozīcijās. Šāds maldīgs priekšstats ir radies Iesniedzējam, kas paskaidro viņu pārmērumus skatītāju maldināšanā un žurnālistu neobjektivitātē.

Šo iespaidu paspīlgtina arī tas apstākļi, ka skatītāja, kura vēlējās adoptēt biedrības aprūpē esošo kaķēnu, ir sižeta iniciatore, kura vērsusies pie raidījuma radošās komandas ar savu notikušā skaidrojumu un sašutumu par faktu, ka kaķa adopcija nav notikusi, jo biedrības pārstāvju ieskatā viņai *darbs ir svarīgāks par kaķi*. Arī šis apstākļi ir mudinājis Iesniedzēju kļūdaini pieņemt, ka žurnālisti sižetu veido, ne lai noskaidrotu patiesību (kas ir vienīgais žurnālistikas leģitīmais mērķis), bet gan lai aizstāvētu adopcijas pretendentes pozīciju pret netaisnību no biedrības puses.

Noskatoties sižetu, maldinošais iespaids un kļūdainie pieņēmumi var mazināties, jo, veidojot sižetu, raidījuma radošā komanda ir uzklusējusi ne tikai adopcijas pretendentes versiju par notikušo, bet arī biedrības pārstāvju pozīciju. No biedrības pārstāvju sižetā teiktā ir skaidri saprotams, ka atteikuma iemesls ir nevis skatītājas darbs, bet gan biedrības pārstāvjiem

nepieņemamā adopcijas pretendentes attieksme, kura, visticamāk, rezultējās kā atbildes reakcija uz biedrības pārstāvju attieksmi pret adopcijas pretendenti. Kurš šeit pirmais sāka un kurš ir vainīgs – to nemaz nevar noskaidrot un tam arī nevajadzētu būt sižeta uzdevumam.

[10] Par komunikācijas starp adopcijas pretendenti un biedrību atspoguļojuma pilnību.

Radošā komanda ir ievērojusi adopcijas pretendentes tiesības uz privātumu, nerādot viņas seju un šķietami pārveidojot arī balsi, kā arī aizkrāsojot sižetā rādītajā *WhatsApp* sarakstē adopcijas pretendentes rakstīto tekstu. Pēdējā rīcība šķiet pārmērīga, jo, nezinot vienas puses rakstīto, skatītājam nav saprotama otras puses reakcija. Lai gan pēc iepazīšanās ar šo saraksti taisnības pēc ir jāpiezīmē, ka arī adopcijas pretendenta rakstītā teksta atklāšana neko daudz skatītājam nepalīdzētu konflikta būtības izprašanai. Domājams, ka ir bijušas vēl citas abu pušu komunikācijas epizodes, kuras ir pieejamas tikai iesaistīto pušu atstātā un interpretācijā, kā, piemēram, Iesniedzēja norādītais, ka adopcijas pretendente (..) nav minējusi tos kaķa uzturēšanās ofisā apstākļus, par kuriem adopcijas pretendente stāsta sižetā iekļautajā intervijā. Ir jāsecina, ka žurnālisti nav pietiekoši iedziļinājušies abu pušu savstarpējās komunikācijas vēsturē un nav centušies konfrontēt tās abu pušu interpretācijas, kuras atšķiras.

Vienlaicīgi ombuds secina, ka kopumā sižets ir labvēlīgs pret dzīvnieku aizsardzības biedrību “9Dzīvības” un sižeta pieteikumā uzdotais jautājums “Vai tiešām dzīvnieku aizsardzības biedrībā nevis veicina adopciju, bet meklē iemeslus, lai to nepieļautu?” tiek atbildēts noraidoši. Savukārt, ja sižeta intriģējošais jautājums būtu uzdots formā “Vai tiešām personiskās ambīcijas ir svarīgākas par kaķi?”, tad sižets uz to skatītājiem ir sniedzis apstiprinošu atbildi.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

vērš uzmanību:

[11] Sabiedrisko mediju ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodeksu normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedrisko mediju satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un LTV Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

atzīst:

[12] Ombuds neatzīst SEPLPL 3. panta trešās daļas, Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālajās vadlīnijās aprakstītās sabiedrisko mediju redakcionālās vērtības *Patiesums*, Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālajās vadlīnijās noteikto sabiedrisko mediju darbības profesionālo principu *Precizitāte* un *Objektivitāte*, Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju raidījuma un cita satura veidošanai 2. apakšpunkta *Darbs ar informācijas avotiem* pārkāpumus 2024. gada 19. oktobrī Latvijas sabiedrisko mediju vienotajā portālā Lsm.lv publicētā raksta virsrakstā “Darbs svarīgāks par kaķi? Sieviete sašutusi par adopcijas atteikumu no dzīvnieku glābēju biedrības”.

Vienlaicīgi ombuds atzīst virsraksta ievadā lietoto jautājumu – *Darbs svarīgāks par kaķi?* – par neveiksmīgu, jo tas var radīt dilemmas iespaidu par “darba” pretnostatīšanu “kaķim” tiem Lsm.lv lasītājiem, kuri nav noskatījušies pievienoto video sižetu. Šāds priekšstats nevarētu rasties pēc sižeta noskatīšanās, tāpēc virsraksts kopumā nav uzskatāms par maldinošu. 2024. gada 23. oktobrī ir veikts virsraksta precizējums un tā aktuālā redakcija “Sieviete sašutusi par adopcijas atteikumu no dzīvnieku glābēju biedrības (precizēts)” šādus priekšstatus vairs nerada un atzīstama par kļūdas atzīšanu un labošanu.

[13] Ombuds neatzīst SEPLPL 3. panta trešās daļas, Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālajās vadlīnijās noteiktās sabiedrisko mediju redakcionālās vērtības *Patiesums*, Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālajās vadlīnijās noteikto sabiedrisko mediju darbības profesionālo principu *Precizitāte* un *Objektivitāte*, Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju raidījuma un cita satura veidošanai 2. apakšpunkta *Darbs ar informācijas avotiem* pārkāpumus LTV kanālā LTV1 2024. gada 16. oktobrī raidījumā “4.studija” pārraidītajā sižetā “Kāpēc neatdeva kaķi? Vai tiešām dzīvnieku aizsardzības biedrībā nevis veicina adopciju, bet meklē iemeslus, lai to nepieļautu?”

2024. gada 23. oktobrī ir veikts sižeta publikācijas Lsm.lv virsraksta izmaiņu skaidrojums, pievienojot precizējumu “Precizēts adopcijas atteikuma iemesls - tā ir attieksme”. Papildinājums uzsver to, ka patiesais adopcijas atteikuma iemesls bija adopcijas pretendenta attieksme, tādējādi teksta un tam pievienotā sižeta pamatatziņa ir uztverama arī tiem, kas sižetu nav skatījušies. Savukārt tiem, kas sižetu noskatījušies, ir pamanāms sižetu noslēdzošais apgalvojums *šajā gadījumā atteikuma pamatā bija nespēja vienoties par laiku, kad kaķis satiktos ar jauno saimnieci.*

Vienlaicīgi ombuds norāda, ka sižetā izmantotais aizkadra balss veids rada skatītājam grūtības nošķirt konfliktā iesaistītās puses viedokli no radošās komandas viedokļa.

Lai arī tas nav žurnālistu primārais uzdevums, tomēr šis sižets varētu kļūt par augstiem profesionālās ētikas standartiem atbilstošu žurnālistikas sniegumu, ja tā rezultātā abas konfliktējošās puses sāktu savā starpā sarunāties, saprastos un spētu vienoties par risinājumu, kura

galvenais ieguvējs būtu kaķis.

**Ņemot vērā atzīto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds
Apsalons iesaka:**

[14] Papildināt Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas raidījumu un cita satura veidošanai ar punktu, kas skaidrotu žurnālistu pozīciju un rīcību sadzīvīsku konfliktu atainojumā sabiedriskajos medijos, akcentējot neitralitātes un objektivitātes principus.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

*(paraksts)**

Edmunds Apsalons

***DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU**